

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve!	
Egész évre	10 kor.
Negyedévre	4 "
Helyben hához hordva!	
Egész évre	20 kor.
Negyedévre	5 "
Videkre postán szállítva!	
Egész évre	24 kor.
Negyedévre	6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és
húsz utáni napok kivételével.

Eszközlet és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

Amennyiben kérésre visszaküldik
vagy megvásárolják nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Helyes szám ára 3 fillér.

NAGYVÁRAD, szeptember 24.

A VI. Katholikus nagygyűlés.

Budapest, szept. 24.

A belvárosi plébánia templomban ünnepies szentmisével és Veni Sancte val kezdődött a VI. kath. nagygyűlés. A misét dr Várossy Gyula kalocsai érsek pontifikálta és a nagygyűlés résztvevői zsufolásig töltötték meg a templom hajóit.

A templomból a Vigadó felé tartottak a nagygyűlés tagjai, melynek zászlókkal díszített előcsarnokában ekkor már nyüzsgő élet volt.

A főváros és vidék katolikusainak ezrei igyekeztek a nagyterem felé, melyet zsufolásig töltöttek meg. Bent az emelvényen színes sokaságban voltak egymás mellett az egyházi és világi katolikus előkelőségek.

Ott voltak a többek között:

Dr Várossy Gyula kalocsai érsek, gróf Széchényi Miklós győri, gróf Csáky Károly váci, Radnay Farkas besztecebányai, Firczák Gyula munkácsi, gróf Zichy Gyula pécsi, dr Prohászka Ottokár székesfehérvári, Balázs Lajos roznayói püspökök, gróf Batthyány Vilmos nyitrai segédpüspök, Fehér Ipoly pannonhalmi főapát, Fetser Antal nagyváradai segédpüspök, dr Burány Gergely csornai, Takács Menyhért jászói prépostok, Vajda Odön zirci apát, Molnár János praelátus, orsz. gyűl. képviselő, Balics Lajos győri kanonok, gróf Vay Péter ap. protonotarius, Kollányi Ferenc jási apát, Jordán Károly apát, Jedlicska Pál nagyszombati vikárius, Széchényi Jenő, Palotay László, Bundala Mihály nagyváradai kanonokok, Pletényi Endre kassai apát kanonok, P. Tomcsányi Lajos, Kozora Endre kassai plébános, gróf Pongrác Adolf, Blaskovich Ferenc dr apát kanonok.

Világi előkelőségek közül láttuk az emelvényen a következőket:

Gróf Apponyi Albert kultuszminiszter, gróf Zichy Aladár őfelsége személye körüli miniszter, gróf Zichy Nándor, gróf Chotek Rezső, báró Forster Gyula, lovag Kalibogovszky Sándor, gróf Cziráky Antal, Zlinszky Róbert gróf, Eszterházy Mór gróf, Nyáry Béla, Hencz Károly, Simonyi Semadam, Darányi Ferenc, Gottárd Sándor, Brestyenszky Kálmán országgyűlési képviselők, Szüllő Géza stb.

Pont 10 órakor nyitotta meg gróf Zichy János orsz. képv. elnök a kongresszust a következő magasszárnyaiásu beszéddel:

Zichy János gróf megnyitója.

Nagyméltóságú Védnöki Kar!

Mélyentisztelt Katholikus Nagygyűlés!

Nincs nagyobb gyönyörűség, mint a legteljesebb meggyőződésből telített szívvel jelen lehetni egy oly gyülekezeten, melynek minden tagja teljesen át van haiva azon érzelmektől, melyek az emberi lélek legnagyobb értékét képviselik.

Hazánk leghatalmasabb erkölcsi tőkje, a katolikus meggyőződés az, mely ma e teremben megjelenik és ország világ előtt dokumentálja a maga nagyságát és hatalmát.

Igenis nagyok és hatalmasak vagyunk, ha él bennünk a meggyőződés, addig vagyunk ha-

talmassak, a míg valóban megvan bennünk a meggyőződés és oly hatalmasak vagyunk, a milyen nagy lelkünkben ezen meggyőződés.

Nem a forma és nem a megszokás gyűjt bennünket itt együvé, hanem az a tudat, hogy együvé tartozunk, hogy egy és ugyanazon vezérsíllagunk van.

A szegény, a gazdag, a hatalmast és gyengét, a hierarchia legmagasabb és legalacsonyabb fokán állót, egyszóval minden magyar katolikus egyesítsen ezen nagygyűlés s abban a felségesen demokratikus isteni köztársaságban, melynek feje öröktől fogva az, aki a kereszten halt meg érettünk.

Tisztelt Nagygyűlés!

A katolicizmusnak legnagyobb ereje kétségtelenül abban rejlik, hogy minden időben megértette a kor szellemét és a maga természeténél és tanainak sajátosságánál fogva nem csak akar, hanem tud is alkalmazkodni azon irányelvekhez, melyek felváltva mozgatják az emberiség értelmi és érzelmi világát.

Nem volt azonban még kor és uralkodó szellem, melybe jobban beleilleszkezhett volna, soha viszonyok és vezérirányzatok, melyek az egyház nagy rendeltetésének jobban megfeleltek volna, mint azok, melyek ma uralkodnak.

Valamint a művészet kultusza a XV-ik századot uralta, a vallási eszmék a XVI-ikat, a tudományos irány a XVII-iket, a politikai törekvések a XVIII-iket, és a nemzeti ideálok, a XIX-iket, ép úgy uralja ma korunkat egy a társadalmi egyenlőségre vonatkozó nemcsak magas, hanem mindenek előtt természetes törekvés, mely a legmeglepőbb optimizmussal lép előtérbe és mert pozitív, mert előretörő, mert optimista, reakcióját jelenti a közelmúlt idők összes bölcséleti és társadalmi törekvéseinek, melyek ép úgy a visszafelé való fejlődést, mint a legkétségbeesettebb pesszimizmust képviselik.

Vissza az ősi természethez, mondta Rousseau, vissza a középkorba, kiáltják a francia romantikusok, vissza a renaissancehoz, mondja Nietzsche, vissza az ősi kereszténységhez harsogja Tolstoj, vissza a semmihez, a Nirvana örvényébe, hirdeti Schopenhauer. Ezekkel szemben az egyház mindig megmaradt a maga előretörő pozitív alapon álló irányzatán, mely mellett letörtek az elmúlt évtizedek világiájdalomban szenvedő filozófusai és a lemondást hirdető költők mindannyian. Eljutott az egyház az optimizmus utján a mai napig, menayországot és örök életet hirdetve, életre, munkára, erő kifejtésre hiva föl, tanai és bölcsellete által az életre, a munkára, szenvedésre és küzdelemre erőt és kitartást nyújtván.

Ezzel szemben azonban a kétely, ez a lélekölő bacillus, mely pesszimizmusával megzavarja az emberiség lelki egyensúlyát, folyton pusztít közöttünk, mert beférközve a tudomány, a művészetekbe, az irodalomba, napról-napra hódítani látszik.

E hódítást, t. nagygyűlés, valóban a halál diadalának lehetne nevezni azért, mert boldogtalanságot, sőt kétségbeesést hoz létre és lassankint lerombolja az emberiség legértékesebb életelemét, magát az élet kedvét, mely életkedvnek legtermészetesebb és leglelkesebb ápolója a katolicizmus életfilozófiája, mely örök életkedvre serkenti hibeit.

Nem csak ellensúlyozza tehát a földi életről való lemondás a mai beteges velleitásokat, hanem kimondhatatlanul többre, az örök életre ösztönöz.

Bátran állithatjuk tehát, uraim, hogy ha az egyház a maga pozitív optimizmusával nem lett volna közöttünk — értve ez alatt az egész emberiséget — rég elmerült volna már ez a világ önalkotta kétségbeesésében.

Minő anomália tehát, midőn éppen az egyházra fogják rá, hogy visszafelé fejlődik, hogy a mult sötét árnyai felé gravitál, amikor ma egyszóvalán egymaga képviseli a reményteljes előretörés gondolatát.

Egyedül az igazság konzervatív, ezt már Boileau mondta, de az egyház a maga tartalma dacára, mely nem más mint az igazság maga, még egyuttal a haladást és a fejlődést is jelenti azért, mert azonos a szeretettel.

Midőn a modern világ gondolkodása végcél gyanánt ismét a budhizmus nirvánáját állítja oda, akkor éppen a katolikus egyház harsogja állandóan az emberiség fülébe a vigasztaló szót: előre! a boldogság felé. — Igenis, előre a végnélküli boldogság felé!

Nem lemondani s belenyugodni a megsemmisülés lealacsonyító és természetellenes gondolatába, hanem állandó, égő reménnyel vándorolni és ha kell szenvedni végig e muló életet azért, hogy boldogok lehessünk, ime, a mi filozófiánk előretörő, végtelenül boldogító optimizmusa.

S ha nem lenne a keresztény morálnak és filozófiájának még sokkal nagyobb értéke és még sokkal több tartalma, mint amit ezen világnézetle nyujt neki, már így is áldást nyujtana, azért, mert ellensúlyozná a materialisztikus pesszimizmust, melynek önző elve, ameddig lehet élvezni és azután minél előbb elenyészni, ami morálunké pedig jól, azaz erkölcsösen, szépen, nemesen, magasztosan élni és üdvözülni.

Minő fenséges, emberhez egyedül méltó elv, minő természetes és minő boldogító, mert hisz benne van az élet fájdalmait enyhítő vigasz és a halállal kibékítő remény, egyszóval az ember egzisztenciájának tökéletes harmoniája.

T. kath. nagygyűlés! Mint mondtam, az elmúlt század folyamán kezdett kibontakozni egy sajátságosan optimisztikus irányzat, melyet én a pozitív hitet nélkülöző szeretetnek neveznék, mely nem más, mint a modern szocializmus.

A szocializmus, uraim, mely ma már magában foglalja az emberiségnek igen nagy részét a katolicizmus ideális optimizmusával szemben, a *materiális optimizmust* képviseli.

Kétségtelenül magas, törekvése felölelni az emberiség anyagi érdekeit, emberhez méltó megélhetést biztosítani a tömegeknek, a jogok teljességét megszerezni az individuumnak, mint olyannak és a civilizáció által teremtett kirívó társadalmi különbségeket lehetőleg megszüntetni.

Tervezi pedig mindezt fájdalom! kizárólag materiális téren, anyagi eszközökkel, számításon kívül hagyva azt a nagy hatalmat, mely az emberiség erkölcsi világát mozgatja, nem tekintve azon lélektani rugókat, melyek minél műveltebb az emberiség, annál nagyobb szerepet kell, hogy játszanak életében.

Nem lehet ez alkalommal céloim a szocializmusról, mint közgazdasági iskoláról, mint politikai törekvésről, vagy mint szociál-filozófiáról irányatról értekezni, csak e helyről, ez alkalommal rá akarok mutatni azon közös vonásra, mely a mi világnézetünk és a szocializmus vezérgondolata közt létezik, mely nem más, mint az optimizmus maga és ezen tényből utalni természetzerű és így célszerű szükségességére

annak is, hogy a katolikus társadalom egyesítse lehetőleg anyagi és erkölcsi erőit az egyház szellemében a szociális törekvésekre fordított-profán erőikkel.

A katolikus egyház szociális missziója napjainkban első sorban azon szeretetből ered, mely természetesen összefort hitünkkel, másodsorban azon ideális optimizmusból, mely a katolicizmus legsajátosabb vonása.

Ha valaki azt állítja, hogy az egyház természetete és a szociális törekvések egymást kizárják, az előtt egyrészt rá kell mutatnom az Udvozítónek — ha szabadna magamat ily profán módon kifejeznem — szociálpolitikai programjára, mely kétezer éves korszakot alkotott és másrészt le kell szegezmem azon tényre is, hogy az összes modern erkölcsi és anyagi törekvéseink közül a materiális szocializmus mint irányzat az, mely magában a legtöbb optimizmust egyesíti, természeténél fogva tehát legközelebb áll a keresztény világnézethez, a katolicizmus életforrásához, mely viszont a legideálisabb optimizmusból ered.

Minő eszményi asszociációja ez ezen két különböző irányu, de tulajdonképen ugyan egy természetű életösztönek, amikor a katolicizmus a szociális térre kiterjeszti szárnyait, amikor a nagy földi lét anyagi boldogulására vonatkozó munka egyesül az örök életre való törekvéssel.

Ebben az egyesülésben valóban kielégítésre talál az embernek minden szükséglete, minden jogos törekvése, minden vágya, a testnek és léleknek minden igénye, csakis ezen egyesülés adhatja meg a modern embernek azt az *egyensúlyt*, mely küzdelemre bátorít és reményre jogosít, ez szabhatná meg egyúttal a harc határait is, mert egyesíténé a testi és lelki energiákat egy fenséges isteni harmoniában, mely nélkül nem lehet valódi győzelem, azért, mert másként nem véglegesíthető a béke. Már pedig igen, t. uraim, minden küzdelem csak akkor és annyiban válik jogossá, amikor és amennyiben magában hordja az állandó kiegyenlítés, a tartós béke létesítésének lehetőségét.

A modern szocializmus ma még optimista, mert még hisz győzelmében és így megtalálhatná ezen egyedüli érintkezési pontot az egyház világnézetével. — Amint azonban el fogja veszíteni a küzdés eredményességébe vetett bizalmát — és e pillanat nézetem szerint be fog állani legközelebb, amidőn a valódi keresztény szeretet hijján áthidalhatatlan akadályokra bukkanik — természetesen kétségbe fog esni, pessimismusba sülyed és így teljesen más utra térve, már sohasem fog tállkozhatni az egyháznak világot hódító optimizmusával. *Csakis a keresztény világnézetből áthatott szocializmusnak van és lehet jövője.* Aki tehát mindezekből kifolyólag hívő katolikus léte ma nem szocialista a szó legneme-sebb értelmében, annak vagy nincsen élő, tehát szeretetből fakadó hite, vagy nélkülöz minden modern társadalmi és politikai érzékét. Viszont minden szocialista, aki a keresztény morál nélkül akar belefogni a nagy társadalmi kérdések megoldásába, az vagy hijján van minden lélektani érzéknek, vagy alacsony motívumokból kiindulva, csakis a harc kedvéért küzd és nem a győzelemből fakadó társadalmi béke érdekében harcol.

Az emberiség javára tehát rá kell helyezkedni a modern szocializmusnak a mi etikánk márványtalapzatára, a szocializmusnak, ha boldogulni akar, kereszténynek kell lenni, már praktikus szempontból is és minden ember, ki fölfogja annak a szeretetnek hatalmát, mely azon parancs teljesítésében jut kifejezésre: »szeresd felebarátodat, mint tennen magadat«, annak sietni kell, hogy még most, amikor talán nem késő, amikor még remélheti a modern szocializmus, segítsen egyesíteni a materiális optimizmust azon ideális optimizmussal, mely a kálvárián született és mely nem fog meghalni soha.

Egyesíteni kell, ismétlem, a materiális és ideális optimizmust, egyesíteni kell a pozitív keresztény hitet, ennek egyedül boldogító filozófiáját a nyers erő energiájával és ekkor

rátérelődik a kérdés a megoldás egyedüli biztos útjára.

De hogy ez lehetséges legyen, uraim, bele kell a katolicizmusnak is markolni a XX. század uralkodó eszmevilágába modernné kell válnia a szónak e századhoz illő értelmében, *kezébe kell venni a vezetést* a maga nagy anyagi és erkölcsi hatalmával fogva, fel kell használni azon módokat és eszközöket, melyekkel a tömegekre üdvösen hatni lehet, anyagilag támogatni és erkölcsileg vezetni, közelebb hozni egymáshoz a szegényt és gazdagot, a hatalmast és az ügyefogyattat, nemcsak beszélni hanem cselekedni, nemcsak imádkozni, hanem dolgozni a szociális téren, ez jövő nagy feladatunk.

Krisztus a szegénységet felemelte magához és egyúttal gazdaggá tette az egyházat, megmutatta tehát, miként lehet és miként kell az ellentéteket kiegyenlíteni.

Viszont a szocializmus nemcsak az egyenlőség elvét és a jogokat, hanem a tekintélyt, a szeretetet és a kötelességeket is hangsúlyozza.

Az egyenlőség, mélyen tisztelt nagygyűlés, egy elvont fogalom, melyet a maga eszményi formájában megvalósítani ugysem lehet soha, *az ellentéteket azonban szeretet által mérsékelni, a szabadságot a tekintély elvének alapján teljesítendő kötelességek által biztosítani, ebben áll a szociális bajok orvoslásának kezdete.*

Ne csak az intézményekben, hanem mindenek előtt a lelkekben keressük az első csepp orvosságot.

Az önzetleg szeretet és a tekintélybe vetett rendíthetetlen hit meghozza ezt, a többi azután harmonikusan és logikusan következnek.

Tisztelt Nagygyűlés!

Ha az emberiség még birna azzal a hit, tel és szeretettel, mely a keresztől árad reá és párosítani tudná ezeket az isteni erényeket azzal a nagy tudással, azzal a rengeteg materiális erővel, melylyel ma a tudomány és technika terén rendelkezik, a nagy társadalmi egyenlőségek megszűnének, nem léteznék nagy nyomor és reitenetes kísértet gyanút ma nem állana előttünk a szociális kérdés ijesztő alakjában. Ebben az egyesítésben rejlenék egyúttal a kérdés megoldása is.

Ezt kell megmagyarázni a szocialistáknak, ezt kell megérteni a materiális szocializmusnak, ha boldogulni akar.

Ezt azonban szeretettel megmagyarázni, ezt a szociáldemokráciával megértetni a mi feladatunk volna, igenis a miénk, kik valóban hiszünk a legfőbb tekintélyben és gyakorolni akarjuk a szeretetet.

Ez az első feladata az egyház által vezetendő és irányítandó szociális munkának. Ha ebben sikert arathatna, úgy Krisztus szelleme által újra megválthatná a szenvedő emberiséget.

Ne azon töprengjünk tehát, hogy vajjon föltétlenül sikerre vezet-e ezen akció, hanem tekintsük azt, hogy ezt tenni kötelességünk.

A katolicizmus az egész világon már is belemarkolt a socialis kérdésekbe, és társadalmi uton mindenütt szervezkedik fenségesen alkalmazkodván a kor uralkodó szelleméhez.

A magyar katolikus társadalomnak is e téren fel kell emelni a szeretet és a munka zászlaját, foglalkozni kell a kérdésekkel szegénynek, de főleg a gazdagnak, egyszóval mindenkinek egymással szövetkezve. A családban, a társadalomban, az iskolákban, a szemináriumokban sőt a templomban is folyjon a munka.

Nagy hatalmunkat és anyagi, valamint erkölcsi tőkénket ma üdvösebbre valóban nem fordíthatjuk.

Ennek a gondolatnak és óhajtnak jegyében üdvözölöm az általam ma hatodizben megnyitandó nagygyűlést és midőn azon meggyőződésnek adok kifejezést, hogy mi magyarok, kik nagy és szent idálokért minden pillanatban meg tudnánk halni, azokért megfelelően élni is akarunk és tudunk; Isten áldását kérem szeretett hazánkra, egyházunkra, jövőnk munkálkodásunkra és a hatodik nagygyűlést ezennel megnyitom.

Zichy János gróf beszédét hosszantartó taps és éljenzés fogadta. Ezután megválasztották a nagygyűlés diszelnökeit, köztük Apponyi Albert gróf és Zichy Aladár gróf minisztereket és az összes püspököket.

Ezután megtörtént a szakosztályok megalakulása.

A következő három szakosztály alakult meg: közmívelődési, hitbuzgalmi és karitatív és a szociális szakosztály.

A szakosztályok megalakítása után a nagygyűlés a következő hódoló táviratot küldte a pápának:

A Budapesten összegyűlt magyar katolikusok a VI. országos nagygyűlésük alkalmából szent Péter utódjának, szentséges Atyjuknak legmélyebb hódolatukat és üdvözlőket küldik és magukra és törekvéseikre apostoli áldását kéri. Gr. Zichy János elnök.

A nagygyűlés táviratilag üdvözölte még őfelségét is. Ezzel a megnyitó ülés véget ért.

Közvetlen utána tartották diszülésüket az eucharistikusok a Vigadó disztermében dr. Várossy Gyula kalocsai érsek elnöklete alatt. Előadók voltak: Tomcsányi Lajos jezsuita atya, dr. Glattfelder Gyula, dr. Mócsy István és Balás Lajos rosznyói püspök.

Délután volt a szakosztályok ülése, az eucharistikusok értekezlete és a kath. legényegyletek elnöki értekezlete a központi legényegyletben.

I. nyilvános ülés.

Délután 5 órakor volt a nagygyűlés első nyilvános ülése a Vigadó disztermében. Az ülést gr. Zichy János, a nagygyűlés elnöke nyitotta meg, majd felolvastatta a nagygyűléshez beérkezett üdvözlő sürgönyöket. Ezután Molnár János orsz. képviselő tartotta meg rendkívül gazdag előadását a katolikus hitéletéről, melyet a hallgatóság nagy tetszéssel fogadott.

Dr. Mike Lajos a tekintély és közszabadság címen tartott előadást, majd

gr. Zichy Nándor beszélt a legsürgősebb teendőinkről. Oly kevesen vagyunk — úgy mond — a dolgozó katolikusok, hogy csak a legszorosabb összetartással fogunk győzhetni a minden oldalról ellenünk támadó harcok közepe. Egész erőnkre, áldozatkészségünkre van szükség, ha diadalmaskodni akarunk.

Rakovszky István a képviselőház alelnöke, tartott végül előadást a katolikus autonomiáról. Ismertette a kérdés történetét s konstata, hogy bár a 48-as törvények az egyes vallásfelekezetek részére teljes egyenlőséget biztosított, a katolikusoknak máig sincs autonómiajuk.

Ezzel véget ért az első nyilvános ülés. Este 8 órakor a nagygyűlési tagok tiszteletére a Vigadó disztermében több művész közreműködésével Dombay Arthur fényes sikerű hangversenyt rendezett. Ezzel elmúlt a nagygyűlés második napja is.

A VI. országos katolikus nagygyűlés még vasárnap kezdődött meg a keresztényszociális kongresszusával.

Keresztény szociális kongresszus.

A Keresztény Szociális Egyesületek Országos Szövetségének közgyűlése, melyet megelőzőleg dr. Giesswein Sándor kanonok, a szövetség elnöke, csendes misét mondott, tegnap délelőtt 9 órakor kezdődött a Szent-István-Társulat nagytermében. A közgyűlést dr. Giesswein Sándor szövetségi elnök nyitotta meg. Majd a kiküldötték igazolása után, a szövetség titkára, dr. Antony Béla olvasta fel a múlt év-

ről szóló titkári jelentést, mely örvendetes bizonyosságát nyújtja a keresztény szociális mozgalom eredményeinek. A szövetség kötelékébe tartozó egyesületek száma megközelíti a százat s a benne szervezett tagoké a 20,000-et. A keresztény társadalom részéről azonban — sajnos! — a keresztény szociális mozgalom kevés támogatásra talált.

A jelentés felől támadt hozzászólásokat az új tisztikar és szövetségtanács megválasztása követte. A közgyűlés határozott ezután több indítvány tárgyában és nagy vita után elvben kimondotta a keresztény szocialista párt megalakítását. A közgyűlés délután két órakor végződött.

A munkások diszgyűlése.

Este 6 órakor kezdődött a Vigadóban a keresztényszociális szövetség diszgyűlése, amelyen dr. Giesswein Sándor megnyitó beszéde után dr. Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök a következő fulmináns beszédet mondotta:

Prohászka püspök beszéde.

Mélyen tisztelt közönség! Ugy vettem észre, hogy sokan félnék tőlünk. Azt mondják, hogy véresszájuk vagyunk, hogy még ulyesünk a szociáldemokratákon is. Mondják, hogy szinte megingatjuk a vagyont és jogbiztonságot és ebben a tűzben és hévben nem számítunk a valósággal és körülményekkel, többet látunk rontani, mint építeni. Hát mélyen tisztelt barátaim! igaz, hogy a mi szociális mozgalmunkban is van tűz, van szenvedély. Igaz, hogy az az agitáció, amely egy új világot akar teremteni, ez nem mindig kényes a szavaknak megmérlegelésében. De ha erjed a must, azért erjed, mert bor lesz belőle. Ha kavargó, forogtatog képez, és iszapot kavargó föl az az ár, azért kavargó fel, mert erő van benne, televény földet rak le egy boldog élet helyéül. (Ugy van!)

Mi keresztény szociálisták nem utazunk utópiákban, mi nem festünk egy csodálatos paradicsomot a jövő részére. Mi nem sok filozófiával bibelődünk, hanem mi azt gondoljuk: Istenem, szolgáljuk a nép javát, hozzuk össze a szétszaggatott társadalmi rétegeket, csináljunk igazán jóléti politikát. Ha a népet szolgáljuk, előhaladását előmozdítjuk. Gondolom, ez ellen soha senkinek kifogása nem lesz. Mi azért vagyunk szociálisták, keresztény értelemben, mert ez a modern embernek öntudatából emelkedik ki, mert megmozdult alattunk a föld, mert egy belső belátás, szükséglet szorít minket arra, hogy igenis kell okvetlenül valamely jobb, nemesebb világot teremteni. Mi belátjuk, hogy az a levegő, napsugár közkinccs; de épp úgy belátjuk, hogy a jogok és javak közül nagyon sokat egy fejlődő kultúrának fokain lehet közkinccs tenni és ezt a processzust meggátolni nem lehet és ez a haladásnak, növekedésnek, belső életéből folyik, aki ezt nem látja, egyáltalán nem ismeri a mai világot. (Ugy van!)

Mi nagyon jól tudjuk, kedves barátaim, hogy a rossz levegő, miazma, a bacillus, azok a megfertőzött lakások, ezek közrosszak. Nagyon jól tudjuk, hogy egy hullát nem szabad elrohadni hagyni az utcán, mert minket mérgez meg. Épp úgy nem szabad megbarátkozni sok közrosszal, amely az emberiséget gyötri, nyomorgatja, elsoványítja, elcsenevészti, hanem ezzel szakítani kell, ha még olyan tradicionális szokás is. A rosszat irtani kell, a jót védeni, vagyis keresztény szociálistának kell lenni. (Hosszas éljenzés.)

És, m. t. kongresszus! Nem kell félni a napot, hogy olyan hosszú decemberi szürkületből nehezen bontakozik ki és száll fel az ég; a leghosszabb decemberi szürkületből is felkel a nap, advent lesz, a szürkület vész, a világosság jön. Éppúgy ezeket a nagy, hatalmas gondolatokat, ezt az előtörő, fejlődő nép-öntudatot ne féltsék, mert ha koporsóba is

teszik, eltemetik, adventje lesz és feltámad. Ez a gondolat, ez a feifogás tehát fog magának utat törni. Látjuk, hogy a szociális öntudat milyen szépen jelentkezett a *váradai gazdaggyűlésen* is. Gróf Mailáth József mondotta, hogy úgy kell nevelni az egyetemi hallgatókat, a papnövendékeket, a tanítókat, hogy keblükre öleljék a népet, amelynek érdekében dolgozni hivatottak. De mélyen tisztelt közgyűlés, jól lehet ez az advent megjő, jól lehet a hosszú decemberi nap is kivirrad, de nekünk közre kell működnünk, dolgoznunk kell serényen, erélylyel, lelkesen, áldozatra készen, hogy azt a szebb jövőt gyorsítsuk, hogy valamiképpen gyorsabban és színpompásabban hasítsuk magunkra a napot.

Azt hallottam, hogy nincsenek vezéreink. Kedves barátaim, nem vezér kell, közkatona kell! (Ugy van.) A szocializmus szociális, társas törekvés; ezt a falat, házat kőből, sok kőből kell rakni, ehhez vezető gondolat nem elég.

Tehát kedves barátaim, dolgozni, lelkesülni és okos, türelmes mérséklettel várni, várni a szebb jövőt! Mert valami társadalmi társadalmi szervezetet fölfújni nem lehet, paragrafusokkal megcsinálni nem lehet, annak ki kell nőnie az életből magából. Ebben a szellemben kell nekünk eltolteni mindent. Ezzel a szellemmel töltekezzék az egyház, az iskola, az egyesület és minden politikai párt, amely várja, türi, hogy zászlaja alá álljunk. Es tudom, hogy ma kimondták a politikai szociális pártot, de tessék elhinni, nem elég. En azt akarom, hogy a néppárt is igazán szociális párt legyen. (Hosszantartó élénk éljenzés és helyeslés.) Es ha mégis valamiféle gyanakvásunk vagy kételyünk van a pártnak szociális jellegében, iparkadjék a vezetőség elérni, hogy a néppárt megfeleljen nevének, hogy az egy igazi néppárt legyen. Mert kérem, mélyen tisztelt kongresszus, nincsen abban köszönetet, hogy néppártot alakítsunk; a német parlamentnek is az a baja, hogy sok pártja van, igazán párt csak kettő van: a centrum és a szocialista párt. Amerikában igazán csak a munkásnak van joga; nem létezik amerikai ember, aki nem a munka jegye alatt él, mégis ott is a két vezető párthoz ragaszkodik mindenki, a szocialisták nem csinálnak külön pártot, azt mondják, erősítsük meg ezt a pártot, majd így latba esik a mi akaratunk is, különben majd külön utakon járnánk.

Tehát bele a szociális lelket mindenbe! Apoljuk, szítsuk magunkban is azt a nemes, igazán krisztusi felebaráti szeretetet, amely a szociális életnek lelke, léteinek szive. Es akkor aztán reméljük, hogy ezt a nehezen mozgatható Magyarországot is majd csak meglendítjük és előbbre visszük a biztos, modern, keresztény haladás útjában (Hosszantartó éljenzés.)

Prohászka püspök beszéde után Libits Antal munkás, Geöcze Sarolta, dr. Giesswein Sándor, Szalánczy Andor, dr. Ernst Sándor és Huszár Károly beszéltek a keresztényszociális mozgalom többrendű kérdéséről. A diszgyűlést a képviselőház alelnöke, Rakovszky István zárta be rövid, de pompás beszédével.

Az eucharisztikus körmenet.

Az ország fővárosában összegyűlt katolikusoknak impozáns hitvallása volt az a gyönyörű körmenet, mely vasárnap délután 4 órakor a Belváros utcáin végigvonult.

Egyházi és világi méltóságok, férfiak és nők, fővárosiak és vidékiek, diákok, hivatalnokok, kersekedők, munkások és a társadalom minden rétegének képviselői, mintegy 80 ezren vettek részt benne. A körmenet a belvárosi templomból indult ki. Az Oltári szentséget Várossy Gyula dr. kalocsai érsek baldachin alatt vitte. A menet a Váci-utcán és Deák Ferenc-utcán át négyes sorokban végighaladva a Károly-köruton és Kossuth Lajos-utcán tért vissza kiindulási helyére, ahol Várossy érsek áldást osztott a hivekre.

Vasárnap folyt le a Katolikus Ifjak Körének ünnepe, továbbá a katolikus írók és hirlapírók Országos Pázmány Egyesületének bizalmas értekezlete, végre a Szent-Imre kollégium nagygyűlése.

A delegációk egybehívása. Politikai körökben híre jár, hogy a kormány a delegációkat Budapestre november hó 25-ére fogja egybehívni.

Az új háznap. Tóth János államtitkárrá való kinevezésével megüresedett a képviselőház háznapgyi állása. A függetlenségi párt vezető körei erre az állásra Leszkay Gyulát kandidáltak, de ezzel a jelöléssel szemben a párt hangulata határozottan állást foglalt. A háznapgyiságra Papp Zoltánt és Putnok Mórjt jelölik.

Goluchowski vörös könyve. Az utolsó delegációban nagy támadásokat intéztek gróf Goluchowski külügyminiszter ellen, mert nem terjesztett a bizottság elé aktákkal ellátott jelentést. Most a külügyminiszter elhatározta, hogy a gróf Andrássy Gyula által megkezdett vöröskönyv kiadását, amely az utolsó években szünetelt, ismét meg fogja kezdeni.

A kiegyezési tárgyalások. A Budapesti Tudósító jelenti: A kiegyezési kérdések megbeszélésére kiküldött magyar és osztrák szakbizottságok ma délelőtt folytatták tanácskozásait Sztéryni József államtitkár elnöklésével. A megbeszélés az egész napot igénybe vette.

Az államsegély felemelése.

— Nagyvárad küldöttsége a kultuszminiszternél. —

Evenkint majdnem másfél-százezer koronát ad ki Nagyvárad városa a községi iskolák fenntartására, azzal a csekély összeggel szemben, a mit az 5 százalékos iskolai adó és a beiratásokból bevesz. Ezenkívül százezreket költ iskolák építésére.

Az állam évenként 14000 korona segélyt nyújt a városnak. Ez a segély, dacára, hogy a kiadások évről-évre fokozódnak, évtizedek óta ugyanannyi, mint mikor felényi kiadása sem volt e címen a városnak.

Az államsegély telemelését már sokszor kérte a város, de eredmény nélkül. Pár évvel ezelőtt pedig elhatározta a törvényhatóság, hogy küldöttség útján kéri az állam nagyobb mérvű támogatását. A határozat azonban feledésbe ment a városházán, részben pedig az utóbbi törvényen kívüli politikai helyzet nem volt alkalmas az ilyen akciókra.

Az augusztusi közgyűlésen újból szóba került az ügy s a polgármester megígérte, hogy a közgyűlés határozatához képest intézkedik. Legutóbbi budapesti tartózkodása alkalmával a küldöttséget be is jelentette a miniszternél s még e héten, szeptember hó 27-én, csütörtökön fogadja gróf Apponyi Albert kultuszminiszter Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának küldöttségét.

Rimler Károly polgármester a küldöttségben való részvétel iránt a következő felhívást küldte szét a törvényhatóság tagjaihoz:

Minden törvényhatósági biz. tag urnak!

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága már régebben elhatározta, hogy a községi iskolák fenntartási költségeihez való hozzájárulás címen folyósított 14,000 korona állam segély felemelése céljából a vallás közoktatásügyi m.

kir. miniszter urhoz újból feliratot intéz, amely feliratát a törvényhatósági bizottság összes tagjaiból alakított monstre küldöttség útján nyújtja át nevezett miniszter urnak.

Felkérésre a kultuszminiszter ur értesített, hogy a küldöttséget, — amelyet főispán ur öméltósága fog vezetni — folyó szeptember hó 27-én (csütörtökön) d. e. 11 órakor fogja fogadni a kultuszminiszteriumban (Budapest Holdvilág-utca) levő hivatalos helyiségében.

Tekintetes bizottsági tag ur!

Ma, midőn a kiadások súlyos terhei alatt roskadozunk, amidőn a reánk nehezedeő terheket már alig vagyunk képesek elviselni, meg kell ragadnunk minden olyan törekvést, amely a súlyos terhek könnyítésére, városunk anyagi helyzetének javítására irányul.

Az államségély telemelésére irányuló törekvésünk is ezen célt szolgálja.

Hogy törekvésünk minél nagyobb sikerreményével kecsegtessen, szükséges, hogy a küldöttségben a törvényhatósági bizottság tagjai lehetőleg teljes számban vegyenek részt, hogy a közoktatásügyek legfőbb hatósága előtt már külsőleg is imponálóan, és nyomatékosan kifejezésre hozzuk azt, hogy kérelmünk nemcsak méltányolást érdemel, hanem jogos és igazságos is, és hogy megmutassuk azt, miszerint ezen ügyet szíven hordja Nagyvárad város minden polgára.

Ezért is felkérem a törvényhatóság tisztelt *Tagjait*, hogy a jelzett küldöttségben lehetőleg részt venni sziveskedjenek.

A küldöttség tagjai szeptember hó 27-én d. e. 11 órakor a kultuszminiszter ur elfogadó termében fognak találkozni.

Nagyvárad, 1906. évi szeptember hó 24-én.

Hazafias üdvözléssel:

Rimler Károly,
polgármester.

Előfizetési felhívás.

Új évnegyed küszöbén állunk. Tizenkét esztendő multunk folyamán a fejünk fölött elsuhant éveknek soha egyetlen egy szakát sem köszöntöttük annyira bizalomteljesen s a becsületes küzdelem munkasikerének oly erősítő öntudatával, mint ezt a mostani évnegyedet. A pozitív alkotások korszaka következett el a liberális éra jogfeladó kormányzata után. Az alkotó munka sikerében osztozni kell Magyarországon keresztény közvéleményének is.

A nemzetek sorsát intéző Gondviselés, a magyarok Istene próbára tette a mi hűségünket s most a megaláztatások után lélekben megjutalmazta mindazokat, a kik a közélet különböző csatasaiban megállották helyüket. Mi tollal küzdöttünk s hogy jó harcot harcoltunk nemcsak közönségünk ragaszkodásá s kivált az újkorszak örömnapjaiban megnyilatkozó szimpátiája igazolja, hanem a közéletnek, főként a keresztény megújulás vesződséges munkálkodásával előkészített hatalmas etikai nivó emelkedése első sorban. A mi zászlónkat lobogtatják ma a közélet méltó, igazi vezérei s akik a fórumon dominálnak, azokat az elveket hirdetik, a melyekért a mi sajtónk munkáit valaha tömlőre vetették az igazság hóhérai.

Változott az idők járása. Mi azonban a régiak vagyunk. Lapunk csonkítatlan egészében az, ami tizenegy esztendőn keresztül volt. Valljuk, amit *Prohászka* Ottokár székesfejérvári püspök ajkáról is hallottunk legutóbb, hogy nekünk a sajtó nem üzérkedő vállalkozás, hanem élethivatás. És ezt a tenkölt missiót lelkünk egész ideálmusával; legjobb erőnkhez képest, tollunk minden becsületes iparkodásával, következetesen iparkodunk betölteni.

Ideálunk az erkölcsileg és vagyoniilag erős, hatalmas keresztény Magyarország.

Zászlónk a Máriás-lobogó, rajta a kereszt s a keresztben tulipánkoszoru.

Fegyvereink a régiak. Nyílt sisakkal küzdünk, a *tisztességes sajtó harcmódorában*. Szenzációkat nem hajhászunk. Pletykákban nem utazunk. Személykultuszt nem üzünk. Sem mások hiuságát nem kamatoztatjuk, sem mások gyöngéiből hasznot nem huzunk. Elszánt harcunkban joggal számítunk a becsületes, hű, hazafias katolikus társadalom *szellemi és anyagi támogatására*.

Felhívjuk előfizetőink figyelmét ehelyütt is arra a kedves meglepetésre, melyben a Tiszántul Naptárával lapunk minden előfizetőjét karácsonyra részesíteni fogjuk, még azokat is akik csak most az utolsó évnegyedben lépnek előfizetőink sorába. A Tiszántul Naptára nemes és kedves szórakozást fog nyújtani szépirodalmi részében előfizetőinknek, hasznos tájékoztató lesz és összefoglaló tárgyilagossággal történetét adja az 1906-ik év mozgalmainak és eseményeinek.

Bizalommal kérjük előfizetőink támogatását, az előfizetési pénzeknek, valamint az esetleges hátralékok beküldését.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre — — — — 16 kor.
Negyedévre — — — — 4 *

Helyben házhoz hordva:

Egész évre — — — — 20 kor.
Negyedévre — — — — 5 *

Vidékre postán szállítva:

Egész évre — — — — 24 kor.
Negyedévre — — — — 6 *

A »TISZÁNTUL« szerkesztősége és kiadóhivatala

UJDONSÁGOK.

A nagyváradai bírák értekezlete.

A nagyváradai kir. ítélőtábla, kir. törvényszék és a területükön működő kir. járásbíró-ságok bírái és a kir. ügyészség tagjai szeptember hó 23-án délelőtt a nagyváradai kir. törvényszék teljes ülési tanácsstermében népes értekezletet tartottak a magyar bíróság anyagi és erkölcsi függetlenségének biztosítása iránt megindult országos mozgalom tárgyában.

Az értekezletet *Geleta Géza* törvényszéki bíró, mint az előkészítő bizottság elnöke nyitotta meg s válaszolva annak célját az értekezlet elnökétől *Bary József* kir. törvényszéki elnököt ajánlotta.

Bary József az egybegyűltek lelkes éljenzése közben elfoglalván az elnöki széket, az értekezletet nagy tetszéssel fogadott mély hatású beszéddel nyitotta meg.

Ezután az értekezlet az elnök ajánlatára előadónak *Böhm Jenő* törvényszéki bírót és jegyzőt *Baróthy Pál* kir. alügyészt választotta meg.

Majd Böhm Jenő előadó hosszabb alapos beszédben ismertette a bírói kar helyzetének javítása tárgyában eddig keletkezett mozgalmakat, a jelen értekezlet előzményeit, s előterjesztette a szegedi kir. ítélőtábla területéhez tartozó bírák értekezletén elfogadott javaslatot, valamint az előkészítő bizottság javaslatát. Beható eszmecsere után az értekezlet egyhangu-

lag elfogadta az előadó előterjesztette határozati javaslatot.

Végül az értekezlet elhatározta, hogy Bary József elhangzott elnöki megnyitóját egész terjedelmében jegyzőkönyvbe írtatja; a további teendők ellátására pedig az eddigi előkészítő bizottság tagjait Bary József elnöklete alatt állandó bizottsággal felkéri.

TÁJÉKOZTÓ.

Szept. 23—26. A VI. kath. nagygyűlés Budapesten

* **Aranymisítés szerzetes.** Székesfehérvárról jelentik, hogy Kudelka Gellért, a ferencrendiek ottani házfőnöke vasárnap tartotta meg Székesfehérvárott nagy ünnepségek közt aranymisítését — ötvenéves áldozásága évfordulóján.

* **A király Schönbrunnban.** Bécsből táviratozzák: A király ma egész nap Schönbrunnban marad. A délelőtt folyamán Bolfras tábornokot és Pitreich közös hadügyminisztert fogadta, ezután pedig Ferenc Ferdinánd kir. herceg tett neki jelentést a dalmátországi hadgyakorlatról. Altalános kihallgatás egyelőre nem lesz ő Felségénél. Megcáfolják azt a hírt, hogy a király délvidékre fog utazni.

* **Az Ezredévi Emléktér meghoszábitása.** *Miskolc* Barna törvényhatósági bizottsági tag pár év előtt indítványozta, hogy Nagyvárad városa az Ezredévi Emléktér hosszabítsa meg a Nagyhidig. Az ott levő pár háznak Körös felőli része egy is üres telek, kettőnek a kivételével, s így ezek a házak a Körös felől is utcavonalat nyernek s egyben megszabadulnak a gát fenntartás költségeitől. Épületek ebben a vonalban csak a Lisztes és a Kacián féle telkeken vannak. A főmérnök az utcanyitásra vonatkozó költségvetést. Kisajátítás által 10 méter széles utcát tervez a főmérnök. A város megfizetné az összes ott levő építményeket, gátakat s a terület négyszögmetéjét 16 koronájával. E szerint az egész rendezés és az új ut burkolása 61,352 koronába kerülne.

* **Eröss Rezső gazdasági előadó.** A földművelésügyi miniszter *Eröss Rezső* nagyváradai lakost, püspökségi jószágkormányzót Bihar megye közigazgatási bizottságába *közgazdasági előadó* névezte ki.

* **Kivágják a fákat.** Nagyvárad város törvényhatósága akként határozott, hogy a Fő utcán meg kell hagyni a régi fákat. Ennek dacára az aszfaltot már úgy alkalmazták, hogy a fák okvetlen elpusztulnak. Már is 8 darab kiszáradó félben van. A főmérnök most javasolni fogja, hogy a Lukács György-utca és az Ujsor között levő 30 darab fát vágassa ki a város mielőbb, hogy még ez őszön másokat ültessenek helyükre.

* **A győri karmelita rendház ünnepe.** A győri karmelita rendház ez évi december elején három napos nagyszabású templomi ünnepélyt rendez abból az alkalmából, hogy Rómában 16 karmelita rendű áldozópapot boldoggá avattak. Az ünnepélyen gr. Széchenyi Miklós győri püspök is részt fog venni.

* **Kinevezések és áthelyezések.** A főispán tegnap dr. *Kiss Vilmos* cséffai járási orvost Székelyhidra, dr. *Kemény Jenő* sárréti járási orvost Cséffára helyezte át. Az így üresedésben lévő sárréti járási orvosi állásra dr. *Gyulai László*t nevezte ki. Az új kinevezések november 1-én lesznek érvényesek és ez időtől lesz folyósítva is a fizetésük. Ez alkalommal a főispán dr. *Havas Imre* margitai járási orvost, ki eddig a székelyhídi járásba is teljesítette az orvosi teendőket, e helyettesítés alól felmentette.

* **A miniszterelnök köszönete.** Wekerle Sándort miniszterelnökké történt kinevezése alkalmából annak idején Biharvármegye törvényhatósága is üdvözölte, amikor is támogatását is fölajánlotta. Ez üdvözlő, iratra a miniszterelnök a következőkben válaszol.

Biharvármegye közönségének

Nagyvárad.

Volt szerencsém kézhez venni a Vármegye t. Közönségének a vezetésem alatt álló kormány megalakulása alkalmából hozzám intézett üdvözlését.

Fogadják ezen szives megemlékezésért, valamint megtisztelő bizalmuk megnyilatkozásáért őszinte köszönetemet.

Budapest, 1906. szeptember 20.

Wekerle, s. k.

* **A kiállítás bezárása.** A mezőgazdasági kiállítást vasárnap este 6 órakor berekesztették s tegnap már a kiállított tárgyak jórészt elhordták. Vasárnap már délelőtt is élénk volt a kiállítás területe s már délig 527 napi belépőjegyet adtak ki. Délután még nagyobb volt az érdeklődés s dacára hogy a zápor sokakat vissza riasztott a kiállítástól, este hat óráig 2611 darab belépő jegyet adott ki a pénztár. Az előző napon, szombaton pedig 1469 napi jegy kelt el. Ennél természetesen jóval több volt a látogatók száma, az állandó és szabadjegyesek által. A szigeten a katona-zene játszott a bezárásig. Az ezredik jegyet Takács Mária váltotta vasárnap, aki egy igen csinos tükörrel ellátott bronzalakot kapott, míg a második ezer belépő Veres János volt, akinek egy bronz hamutartót adtak át. A kiállítás számadásait még ezután állítják össze. Valószínűleg nem lesz deficit. — A kiállítás úgy anyagilag, mint erkölcsi tekintetben kitűnően sikerült. A kiállítás költségvetésébe a belépő jegyekből befolyó összeget 5000 koronára vették fel s a tényleges bevétel e címen tizenegyezer koronánál is több. A nyolc nap alatt a kiállítást mintegy 23000 ember látogatta.

* **Eljegyzés.** Mayor Miklós volt honvéd hadapród-iskolai parancsnok, jelenleg Orsován állomásozó honvéd ezredes kedves leányát Micikét, eljegyezte *Cavallár* Odön honvédőhadnagy, a nagyváradi honvédhadapród-iskola jeles tanára.

* **Az ősi-váradvelencei vasút építése.** A kereskedelmi miniszter értesítette Biharvármegyét és Nagyvárad városát, hogy az ősi-várad-velencei helyi érdekű vasút közígazgatási bejárásáról felvett jegyzőkönyvet jóváhagyta, s a vasút építés munkálatainak foganatba vételére az engedélyt egyidejűleg megadta. — Az a legérdekesebb a dologban, hogy a vasutvonal már fel van építve s az építésre most adja meg az engedélyt a miniszter.

* **Rákóczy hamvai.** Rákóczy Ferenc hamvai Kassára szállításakor egy teljes napig fognak pihenni Budapesten, ahol nagy ünnepek tárgya lesz. Csak az egy nap elteltével éjjel fogják tovább szállítani Kassára. A drága hamvakat szállító vonaton fog Kassára utazni a kormány, a képviselőház és főrendiház elnöksége, hogy részt vegyen a kassai ünnepségen. Rakovszky Endre főispán szombaton beszélt e tárgyban Wekerle miniszterelnökkel és teljes megállapodásra jutott vele a kassai ünnepség programjára nézve.

* **Gyalány község nem árverel.** Gyalány község képviselőtestülete e hó 8-án rendkívüli közgyűlést tartott a község vadászterületének bérbeadása tárgyában, melynek árverés útján kellene megtörténnie. A község azonban a vadászterületet nem hajlandó bérbeadni,

hanem megtartja magának. E határozat természetesen szabályellenes, annál is inkább, mivel volt egy képviselőtestületi tag, aki nem járult hozzá. A határozat most érkezett meg az alispánhoz megfélebbezve.

* **A megyei árvaszéki elnök vizsgálata.** Biharvármegye árvaszéki elnöke *Hranyicsky* Károly tegnap reggel kezdte meg hivatalos körútját, melynek célja a gyámügyek vizsgálata. Tegnap délelőtt 9 órakor Diószeg községet, 10 órától ugyanott Kóly, Nagykágya, Csokaly, Jankafalva, Kiskágya községeket fogja megvizsgálni. A székelyhídi járásban 27-én fogja befejezni a vizsgálatot az elnök, ez után rövid megszakítással a többi járásokban fogja folytatni a vizsgálatot. Az elnök távollétében az árvaszéki teendőket *Fráter* Kálmán helyettes elnök teljesíti.

* **A görbedi község háza.** Megemlékeztünk legutóbb arról a mizerábilis állapotról, melyben a görbedi község háza volt. A dűledező község házat ujonnan kellett építtetni. A terv felülvizsgálat végett ki lett adva az állam-építészeti hivatalnak, honnan most érkezett le. Az építkezési munkálatokat azonban az épület tarthatatlansága miatt meg kellett kezdeni már előzőleg. Most a tenkei főszolgabíró jelentést tett az ügyről az alispánnak és kéri, hogy a megkezdett munkálatokat hagyják jóvá.

* **Közkórház Szilágy-Csehiben.** A belügyminiszter engedélyt adott arra, hogy Szilágy-Csehiben közgyűjtés alapján egy közkórházat állítsanak fel. A kórházra igen csekély alaptőke van jelenleg. Szilágy-Csehi község, hol a kórház lenne, nagyon szegény és így a szükséges alapot nem tudja letenni. Emiatt a mozgalom intézői kérelemmel járultak a megyei törvényhatóságokhoz, hogy némi segínyt nyújtsanak a kórház felállításához.

* **A halál torkában.** Ha megfelel a valóságnak, úgy borzalmas helyzetben ment keresztül egy szudricsi ember. Orbán Gábor szudricsi gazda vasárnap este Belényesben járva zulságosan sokat talált inni a pálinkából. Hazafelé bugdácsolva eddig ismeretlen tettesek megtámadták és alaposan elverték. — A támadók Orbánnak 6 koronányi pénzét elvették és az eszméletét vesztett Orbánt a vasuti sinek közé vitték és ott hagyták. Orbán a sinek közt meglehetősen jól találta magát és a dűbörögve közlő vonat előtt a helyett, hogy ki jött volna a sinek közül, még jobban lelapult a földre, csupán a lábait húzta beljebb a vasakról. A vicinális vonat a tőle telhető gyorsasággal rohant az ember fölött el. Mikor már jó messzire volt a vonat akkor kelt Orbán és legelőször is a kalapját kereste. Ennek megtalálása után a belényesi csendőrségre ment panasza, ahol azt adta elő, hogy őt megverték, kirabolták, összekötözték a vasuti sinekre tették és a vonat őt agyontaposta. Hogy igazat mond kalapjával meg egy kissé felhorzsolta hátával igazolta. Az orvos azonnal látteleletet vett fel és megállapította, hogy az ütések nem származtak ember-től, hanem Orbán beszerezett állapotban bugdácsolva verte össze magát. A vasuti elgázolást a kalapra vonatkozólag megállapították. Orbán csak azzal nem volt megelégedve, hogy nem állapították meg azt is, hogy őtet is elgázolta a vonat.

* **Halálozás.** Kun Béla volt vésztői ev. református lelkész Ugocsa-Gyulán, élete 55-ik évében elhunyt. Özvegye és hat gyermeke gyászolja. Kun Bélát széles körfben ismerték Nagyváradon is, hol régebben alkalmazva volt.

* **Ártézikut Cséklyén.** Cséklye község képviselő testülete kérelemmel járult a földmivelésügyi miniszterhez, hogy a községben az állam saját költségére egy ártézi kutat furasson. A földmivelésügyi miniszter a kérelmet elutasította oly indokolással, hogy ily munkálatokra

költségvetésileg nincs felvéve semm. Ez elutasító határozat mellett azonban erkölcsi támogatását ajánlotta fel a miniszter.

* **Balthazár mester.** A legnagyobb magyar bűvész mester mutatta be magát vasárnap este a nagyváradi közönségnek a Feketes nagytermében. Hihetetlenül nagy érdeklődést tanúsított a közönség a mester produkciói iránt és bátran mondhatjuk, hogy egyes mutatványszámait zseniálisan adta elő. Hogy mily nagy volt a közönség érdeklődése, bizonyítja azt az a körülmény, hogy az óriási nagy terem zsufolásig meg volt telve közönséggel, ugyannyira, hogy a folyton érkező közönség részére a jegyek további árusítását a rendőrségnek kellett betiltani. A mutatványszámok az eddig látott más bűvészmutatványokat magasan fölülmulják. Úgyes volt a mester labdaprodukcója, amikor egy üres dobozt labdával töltött meg és a labdákat a levegőben két zsinóron függő zárt üvegszekrénybe varázsolta, az előbbi dobozból a labdák eltűnévén onnan egy élő kanári madarat tartalmazó kalitkát vett ki, ez után egy másik kalitkát, melyben egy labda van. Sok volna felsorolni külön-külön, a bemutatott számokat, de ismételjük, hogy Balthazár mester mutatványai nagyon érdemesek a megtekintésre. Ma este új számokból összeállított műsorral ismét előadást fog tartani, melyek közül a csodaüst nevű mutatványát, mely fizikai alapon fekszik. A vasárnap este előadott hasbeszélése a mesternek óriási tapsvihart aratott, miért is ma este közkívánatra igen érdemesnek ígérkező hasbeszélést fog tartani az ő bolondos Jancsijával. A mai előadáson valószínűleg ismét nagy közönség fog megjelenni.

* **A szülői gondatlanság áldozata.** Bodonosi tudósítónk egy kis gyermek borzalmas haláláról ad hírt. Morek János tegnap reggel búzát szállított a községből. A búzával megrakott szekér tetején ült Morek 4 éves János nevű fia. Az apa az ökrök előtt haladt és mit sem figyelt a kis gyermekre. Egy kavicsosabb helyen a szekér nágyot zökkent s a kis fiu az ökrök közé esett. A iusta állatok csak vonszolták tovább a szekeret. A kis gyermek sikoltására az apa figyelmessé lett és megállította az ökröket. Már késő volt, a szekér teljes súlyával ment keresztül a gyermek gyöngé testén. Az apa, mire gyermekéhez ért, az már halott volt. Az esetről jelentést tettek a királyi ügyészségnek, mely gondatlanság miatt az apa ellen megindította a vizsgálatot.

* **Találtak:** Két kitöltött s aláírt váltót. Igazolt tulajdonosa átveheti a rendőrségen. — Továbbá bitangásban találtak 1 drb. három évesnek látszó üsző tehén, igazolt tulajdonosa 20 napon belül a rendőrkapitányi hivatal kihágási ügyosztályánál átvétel végett jelentkezzen. — Ellen esetben el fog árvereztetni.

Dénes Béla

china-ezüst gyári rak-tára Nagyvárad, Bémer-tér.

Iparművészeti ujdonságok, bronz és china-ezüst dísz tárgyak, használati cikkek. Evőeszközök a legtartósabb ezüstözéssel. *Vendéglő, kávéház és szállodai berendezések.* Cirus ezüst-fém tisztító.

EGYESÜLETEK.

Az orvosszövetség gyűlése. Az országos orvosszövetség nagyváradi fiókja f. hó 26-án, szerdán délután 5 órakor a bábaképezdében rendkívüli közgyűlést tart, melyre a szövetség tagjai ez uton hivatnak meg. Tárgy: az új betegsegélyző törvénytervezet. Dr. *Barna* Armin titkár.

IRODALOM.

Religio Ennek az érdekes folyóiratnak új szerkesztője *Dudák János* dr. egyetemi tanár fényesen beváltja programját, tanuskodik erről minden száma a folyóiratnak. A vasárnapi füzet még talán élénkebb az eddigiéknél is. Az egyetem új rectorának *Ajtay Sándornak* székfoglaló beszéde nyitja meg a füzetet. Utána egy pompás cikk következik a reform katolicizmus hírhedt vezérének néhai *Schall* professzornak tanairól. *Hannay* folytatja értekezését az apostoli hitvallás ősalakjáról. A szerkesztő befejezi érdekes cikkét a világi katolikuskokról s azt a következtetést vonja le, hogy nem annyira autonómia kellene, mint intenzívebb munka egy a klérusnál, mint a világiaknál. *Zubriczky* folytatja az erőmegmaradás és a hittudományok című értekezését, azután pedig a szerkesztő kezd egy sokat ígérő érdekes esszait *II. Rákóczy Ferenccel*. Végül irodalmi rovat zárja be a füzetet. Előfizetési ára egész évre 12 korona.

TANÜGY.

A csütörtöki szünet ügye.

— A miniszter döntése. —

Csak nem egy éve annak, hogy ezzel a kérdéssel az iskola ügyekkel kapcsolatban foglalkozunk. Evtizedeken keresztül a községi iskoláknál csütörtökön szünetet tartottak. A népiszkolai törvények előírják, hogy a népiszkoláknál hetenként két félnap szünetet kell adni. Hogy ezt a két félnapot hogyan osztják be, arra nézve nem intézkedett a miniszter, a tanterületek autonóm jogának hagyta meg. Egyszer nálunk is változtattak ezen a rendszeren, azonban egy jártak, mint a 9 órás tanítás ügyével, — vissza kellett szivni, mert nem bizonyult be praktikusnak.

Azonban minden változásnak van alávetve.

Az ipariskola igazgatója céljával tüzte ki iparos tanulók nappali oktatását. Ezzel az iparos ifjak kulturális haladását akarta előmozdítani. A mozgalom mindenütt rokonszenvenvel találkozott s miután az ipariskola helyiségei és tanárai nagyjából a községi iskolák tantermei és tanárai — ez a kérdés szükségképpen provokálta az évtizedes rendszer megváltoztatását. Annyi bizonyos, hogyha az iparos tanoncok nappali oktatása szóba nem került volna, az évtizedes rendszert a szünetet illetőleg senki sem óhajtotta volna megváltoztatni.

Tény az is, hogy a tanfelügyelőség szintén a mellett foglalt állást, hogy a szünetet szerda és szombat délutánra állapítsák meg.

Ismeretes az a sok vita, a mely a tanterület kebelében, majd az iskolaszékben és a közigazgatási bizottságban lejátszódott. A közigazgatási bizottság az iskolaszéknek a csütörtöki szünet fenntartása mellett hozott határozatát megsemmisítette. Ez felebbség alakjában a miniszteriumhoz került döntés végett.

A miniszter tegnap küldte le a kir. tanfelügyelőséghez a miniszter döntését, amelyben felhívja a kir. tanfelügyelőt, hogy a közigazgatási bizottság határozatát hajtsa végre.

Itt az aktákat aztán le is lehetne zárni. Miután a miniszter a két külön-külön fél-

napi szünet mellett döntött, a harcot befejezettnek tartjuk, bár a községi iskolaszék előtt még mindig nyitva áll az újabb határozatot provokálni.

Most kétségkívül az a legfontosabb, hogy az iskolaszék minél hamarabb ülést tartson. Mert ennek a dolognak a halasztása állandó kétséget tart fenn a népiszkolák és ipariskolák előrehatadásánál.

Ipariskolai előadások. Az iparoktatási bizottság f. 22-én hozott határozata a kir. tanfelügyelő urnak hozzájárulása alapján tudatom a t. tanonctartó mester urakkal, hogy az ipariskolai előadások okt. hó 3-án fognak megkezdetni. Nagyvárad, 1906. szept. 24. *Szűts* Izsó ipariskolai igazgató.

TÁVIRATOK.

Óriási sikkasztás.

London, szept. 24. Pétervárról jelentik, hogy a katarinai vasutak vezérigazgatója 600 ezer rubelt sikkasztott.

A svájci katolikus nagygyűlés.

Freyburg, szeptember 24. A svájci kath. nagygyűlésen mintegy 15-20,000 katolikus vett részt. Elnök dr. Peslallozzi-Pfyffer (Zürich). Dr. Porsch Boroszlóból a német katolikusok üdvözlését tolmácsolta. A katolikus nagygyűlés köszönő táviratot intézett a pápához áldásáért. A nagygyűlés azonkívül táviratilag üdvözölte Richard párisi érseket, valamint Franciaország katolikusait.

MULATSÁG.

Kolon a Legényegyletben. Az ősz beálltával megkezdődnek a kolon esték. A *Katolikus Legényegyletben Herlicska* Nándor, okleveles táncitanító folyó hó szeptember 20-án nyitotta meg tánciskoláját. A táncfolyamra naponta iratkoznak az egyesület gondnokánál az egyesület tagjai, vagy akik tagok gyanánt jelentkeznek, valamint derék iparos és kereskedő családjaik leányai. Táncitanítás hetenként háromszor lesz, még pedig kedden, csütörtökön és vasárnap a felnőtteknek este 8-10-ig október 1-től az iskolás gyermekeknek 5-7-ig az egyesület nagytermében. A táncolon a tanult darabok bemutatásával november végén fog befejeződni. Egyéb felvilágosítás az egyletben nyerhető.

KÖZGAZDASÁG.

Értéktőzsde.

Budapest, szeptember 24.

Oszták hitelrészvény	— — —	678.—
Magyar hitelrészvény	— — —	796.—
Leszámitoló bank	— — —	506.—
Rimamurányi	— — —	525.—
Oszták-m. állam vasutirészvény	— — —	670.—
Közúti vasut	— — —	594.—
Városi villamosvasut	— — —	327.50

A gabonatőzsde határídeje.

Budapest, szeptember 24.

Buza okt.	— — —	14.16 —	14.18
Rozs okt.-re	— — —	12.30 —	12.32
Tengeri ápt. 1907	— — —	12.86 —	12.86
Zab ápr.-ra	— — —	— — —	92.78
Repeze aug.-ra	— — —	24.20 —	24.40

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1906 szept. 24-én.

Magyar aranyjárdék 4%	— — —	112.40
Magyar koronajárdék 4%	— — —	96.65
Magyar keleti vasuti államkötvény 4%	— — —	84.201
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	— — —	94.70
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény 9%	— — —	99.—
Magyar gyermekjegy-kölcsön	— — —	208.
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcsön	— — —	154.—
Oszták járadék papírban	— — —	98.75
Oszták járadék ezüstben	— — —	99.75
Oszták korona járadék	— — —	116.50
Oszták járadék aranyban	— — —	99.35
1860. oszt. államsorsjegyek	— — —	1.56
Oszták-magyar bankrészvény	— — —	17.75
Magyar hitelbank részvény	— — —	807.75
Oszták hitelbank intézeti részvény	— — —	672.25
Oszták-magyar államvasuti részvény	— — —	673.50
Német birodalmi márka	— — —	19.08
London vista	— — —	117.75

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUČSKIS GYULA.

Felhívás pályatervek készítésére

A Központi takarékpénztár r. t. Nagyváradon a Bémer-téren egy kétemeletes intézeti házat szándékozik építtetni, mely építéshez szükséges 1:100 léptékű terv és költségvetés elkészítésére pályázatot hirdet. Az építési programot és feltételeket a takarékpénztár fogja a jelentkezőknek rendelkezésére bocsájtani.

A pályázatban csak magyar állampolgár vehet részt. A beérkezett pályaművek közül a két legjobb munka a bíráló bizottság döntéséhez képest sorjában 1000 korona és 500 korona pályadíjjal jutalmaztatik. Ezen kívül a takarékpénztárnak jogában áll a többi tervek közül 300 koronáért bármelyiket megvásárolni. A jutalmazott és megvett tervekkel a takarékpénztár szabadon rendelkezik, azok a takarékpénztár tulajdonába mennek át.

Pályázati határidő: 1906. évi október 31. napjának déli 12. órája.

A tervek a pályázók teljes aiment tartalmazó jelígy levelekkel ellátva a Központi takarékpénztárhoz címezve nyújtandók be.

Nagyvárad, 1906. szeptember 22.

Saját gyártmányu iskola cipőinket

ajánljuk a nagyérdemű közönség szives figyelmébe, ugyszintén a **legfinomabb kivitelű női és férfi cipőinket**, melyek saját gyárunkban készülnek **a legocsóbb árak mellett.**

Szabott árak!

Tisztelettel:

Nádor Henrik és Társa,

Helybeli és vidéki telefon 63.

1755.

Nagypiac-tér, Kereskedelmi palota.

HIRDETÉSEK

felvételnek a

"TISZÁNTÚL"

kiadóhivatalában.

Fa eladási hirdetmény.

A nagyváradai lat. szert. püspökség tulajdonát képező alább megnevezelt erdőségekből *f. évi október hó 15-én délelőtt 10 órákkor* Nagyváradon a püspökségi jószágigazgatóság hivatalos helyiségében *zárt írásbeli versenytárgyalás útján* a következő faanyagok adatnak el:

1.) *A tenkei erdőgondnokság* szeliszvárdobágyi erdejéből *2550 drb = 1210 köbméter tölgyműfa* és a favégekből kikerülő tűzifa.

2.) *A miklózlázuri erdőgondnokság* magyar- és oláhgyepesi erdejéből *1317 drb = 1014 köbméter tölgyműfa* és a belőlük kikerülő tűzifa.

3.) *Az ökrösi erdőgondnokság* Szurana nevű erdőrészből (siádi határ) *1950 drb = 1689 köbméter tölgyműfa, 1432 drb = 1450 köbméter szerfának alkalmas cserfa* és *15229 köbméter vegyes tűzifa.*

4.) *A vaskóhi erdőgondnokság* felsőverzári erdejéből *1938 drb. = 2429 köbméter tölgyműfa* és a *26.4 kat. hold* verzári, valamint a *kimpi 12.5 kat. hold* vágásterületen levő *3778 köbméter vegyes tűzifa.*

5. *A lunkai erdőgondnokság* »E» üzemoszt. segyesteli erdejéből *260 drb. = 349 köbméter tölgyműfa* és az egész *25.5 kat. hold. vágásterületén* levő *440 köbméter vegyes tűzifa.*

Ajánlatok a beígért összeg után *10% bánatpénzzel ellátva*, a nagyváradai l. sz. püspökség jószágigazgatóságához küldendők, ahol azok *f. évi október 15. délelőtt 10 óráig átvételnek.*

A beérkezett ajánlatok közül az uradalom tetszése szerint szabadon választ, amennyiben pedig az ajánlatok megfelelőknek nem találhatnának, jogosult az uradalom a versenytárgyalást egészben vagy részben semmisnek kijelenteni és az értékesítés iránt szabadon rendelkezni.

Az eladási részletes feltételek Nagyváradon az uradalmi erdőhivatalnál és az illető erdőgondnokságoknál megtekinthetők.

Nagy-Várad, 1906 szeptember 22.

Nagyváradai l. sz. püspökség jószágigazgatósága.

Egy-két jó családból való,
2—3 középiskolát végzett fiu
fizetéssel felvétetik

tanulónak

Szent a László nyomdában.

A NAGY VÉGELADÁS

már folyó évi október hó 15-én berekesztetik
SPITZER TESTVÉREK zöldfa-utczai üzletében.

Az idő rövidsége kényszerít, hogy a még meglévő
kelmék árait újból tetemesen leszállítsuk és most
már minden árért

a beszerzési áraknál sokkal olcsóbban is eladjuk.

Különös figyelem!

Női őszi felöltők még olcsó árban is!

Női kosztüme és fekete szövetek fél árban is!

Az összes téli posztók és barketek minden árért!

Függönyök és ágyterítők részben fél ár!

Szőnyegek az ár egyharmada elengedésével!

Közismert jó rózsahegyvi vásznak, késmárki abroszok, szervieták, törülközők, Schroll-féle finom siffonok, finom fehérpiké barketek *bármily olcsón is* eladatnak.

Alapított 1898-ban.

Alapított 1898-ban.

Elsőrangú cipész üzlet!

Tisztelettel van szerencsém értesíteni a n. é. közönséget, hogy az őszi idény beálltával **megérkeztek a legszebb és legfinomabb bőrök** és mint a múltban, úgy ezután is legfőbb törekvésem rendelőimet tisztességes és minden igényt kielégítő munkával kiszolgálni, miről ugyan már az eddigi t. rendelőim is meg vannak győződve, hogy üzletem fennállása óta a nálam készült **cipők, csizmák** a legfinomabb anyagból és a legszebb és legujabb divatu szabás szerint készítettnek mérték után, amit bizonyítanak fentebb látható kiállítási kitüntetésem is.

Meggyőződés céljából elég egy próba rendelés, — Kiváló tisztelettel

UJLAKY ISTVÁN

cipész mester

Nagyvárad, Sz.-János-u. elején, Kispipa vendéglővel szemben.

Parket és butorgyár

Van szerencsém a t. érdeklődők figyelmét felhívni, hogy a Kolozsvári-utca 58. sz. a. telepen

parket és butorgyárat rendeztem be. Felvilágosítások és árajánlatokkal a központi iroda Uri-utca 7033. sz. a. szolgál, a hová a megrendelések is intézendők.

Tisztelettel.

Uj. Rimanóczy Kálmán.

*Pártoljuk a hazai ipart! Ne vigyük pénzünket idegenbe
hanem vásároljunk kizárólag magyar készítményű*

BÚTOROKAT

gyári árban, kezeség mellett a

Magyar Műbutorgyár Részvénytársaságnál
NAGYVÁRADON, FŐ-UTCA ELEJÉN.

Ipari és kereskedelmi vezető: PORJESZ HERMAN.

Teljes lakás- szálloda- és kávéházberendezések műipari vállalat.
Kívánatra tervek és költségvetések. — Telefon 421 szám.

Figyelem.

A közelgő iskolai évre tanintézetekbe menő gyermekek és leánykák számára szükségelt *teljes fehérnemű-felszereléseket, paplanokat, trikókat, harisnyákat, zsebkendőket* a t. közönség a legjutányosabb árakon szerezheti be az

Alkalmi Áruház-ban

Nagyváradon, Fő-utca Rimanóczy-palota.

Nagy választéku újdonságok ruhakelmékben, selymekben, női és férfi fehérneműekben vászon és asztalneműekben. Nagy mennyiségű szövet és selyem maradványok minden elfogadható árban. — **Kérem a t. közönséget áram olcsóságáról meggyőződni.** Tisztelettel

SZÉKELY JENŐ.

HAAS FÜLÖP és FIAI

szőnyeg és butorszövet gyárosok.
Magyar kir. udvari szállítók.

Nagyvárad, Fő-utca, az új Rimanóczy-palotában.

Biharmegye és Nagyvárad közönségének ajánlja szíves figyelmébe

dusan felszerelt raktárát.

Eredeti keleti szőnyegek nagy választékban a legolcsóbb árakon.

Továbbá minden egyébnemű *szőnyegek, futószőnyegek, linóleum kókusz-futók, kókusz-lábtörölők, kerevet átvetők, angora kecskebőrök és erdélyi pokrócok.*

PAPIRKÁRPITOK

ugymint: szalon, ur-, ebédlő-, hálószobáknak legújabb stíl szerinti. Ágy-, asztal, flanell-, kocsi- és utazótakarók, függönyök és portierek minden minőségben és árban.

Butorszövetek

a legelegánsabb, valamint a legegyszerűbb kivitelben. Jutányos árak mellett.

Haas Fülöp és Fiai

gyárosok, m. kir. udvari szállítók. Fő-utca.
Rimanóczy-palota.